

Naše národno blagostanje dvigajo ali znižujejo politični dogodki, in v tem obziru se je v minolem letu godilo mnogo zunaj in doma. Ako se smé iz nekaterih znamenj sklepati na bodočnost, upati imamo Slovani, da se nam „vremena razjasnijo“, da-si tudi, se vé, je pred vsem biti nam samim odločnim in neodstopnim od svojih poštenih tirjatev. Ker ima po božjem in natornem zakonu vsak narod pravico, razvijati se po svoje, in ker je „zgodovina“, po pesnikovih besedah, „sodnica svetá“, ni se nam bati, da bi se ta zakon ovrigel in da bi mi zaradi svojih naporov v domačem in političnem življenji bili kedaj obsojani. Naše zahteve so, da se nam dajó pravice, katere imajo pospeševati naš duševni in materijalni napredek, drugo storimo sami.

Mnogoteri sicer te zahteve ne more ali noče umeti, vendar to nikakor ne prominja stvari. Sloveči politik Macaulay je dejal: „Mnogi politiki naših dní trdijo, kakor bi se umelo samo ob sebi, da ne sme biti prosto nijedno ljudstvo, dokler ni sposobno, rabiti svoje prostosti. To pravilo je imelo le veljavo za bedaka, kateri, kakor nam pripoveduje stara basen, je sklenil, ne prej iti v vodo, dokler se ne naučí plavati. Ako imajo ljudje čakati svobode tako dolgo, da postanejo modri in zreli v sužnosti, čakati jim je bode v istini do sodnega dne.

Te besede, zlata vredne, naj nas izpodbadajo in vodijo pri vsem našem delovanji in bodimo pošteni ter značajni, za drugo pa prepuščajmo skrb Vladoarju svetá.

J. Charpentier.

Gospodarske stvari.

Nekoliko opominov našim gospodarjem.

Največe bogastvo kmetovalčevo je gotovo živinica njegova. Med domačo našo živino pa prešič ni najzadnja. Al pri izrejevanji prešičev se velike napake godijo pri pitanju ali debelenji. Zato ne bode odveč, da tu o tem našim gospodarjem nekoliko podukov na srce položimo.

Gospodar bo le takrat dobiček imel od reje prešičev, če 1) jim v jeseni, ko jih pitati začne, neprenehoma obilo krme daje, ne nekoliko časa obilo, potem pa zopet dalje časa malo.

2) Krma naj je lahko prebavljiva. Čeravno je prešič požrešna žival, vendar njegov želodec ne prekuha marsikaj tako lahko, kakor goveja živina. Tako ne prekuha otrobov, pa tudi rži, ovsa in pšenice ne, če zraven njih ne dobiva mleka.

3) Krma se ne sme prešičem nikoli vroča dajati, ampak vselej le topla. Vroča pokvari jim želodec. Mrzla krma pa jim tudi ne tekne. Zato se poslom ne more preveč na prste gledati, da pokladajo prešičem zmirom le mlačno krmo.

4) Krma naj ima zmirom podobo soka, to je, naj ne bode pregosta. Prešič potrebuje zmirom veliko vodenega, zato mu mleko ali siratka po drugi krmi tako dobro tekne.

5) Prešičem, ki se redijo v svinjaki, naj se poklada krma po 4krat na dan, pa nikoli do sitega. „Večkrat, pa malo na enkrat“, to je pravo.

6) Po krmi naj ima prešič mir.

7) Prešič ni rad sam, zato naj sta pitovna prešiča vsaj po dva skupaj v enem svinjaku.

8) Svinjak mora biti čeden, in zmirom vsaj za en čevelj nad zemljo vzdignjen.

9) Toplota v svinjaku ne sme nikoli biti pod 10, pa nikoli čez 12 stopinj po gorkomeru R. Zato je spomlad in jesen najugodnejši čas za pitanje.

10) Da želodec lože prekuhuje krmo, privoši prešičem vsak teden nekoliko zdrobljenega oglja in pepela (od drv se vé da), pa tudi zmlete krede; tudi jim enkrat na teden tekne grenke soli ena žlica.

Gospodarske novice.

* *Žitna letina v Ameriki* je bila lani, kakor so „Novice“ že povedale, tako bogata, da stari ljudje komaj take pomnijo. Ker pa je vožnina iz Amerike na Angležko in druge dežele primerno nizka, zato ni čuda, da iz našega cesarstva, kjer se je lani toliko žita pridelalo, da bi ga bili mogli za 140 do 150 milijonov goldinarjev na tuje prodati, se ga zdaj celó malo v vnanje dežele prodá. Nasledek bogate Amerikanske žitne letine se zdaj kaže v tem, da že kaka dva meseca cena žitu pri nas pada. Ker pridelovanje žita za prodaj kmetovalcem našim malokdaj kaj dobička kaže, treba bi bilo, da se na svojo korist obrnejo bolj na pridelovanje klaje in po nji na povzdigo živinoreje.

* Časnik Koroške kmetijske družbe v svojem zadnjem listu po pravici izbuja strah, da bi goveja kuga, ki jo imajo zdaj že na Českem, Moravskem, Ogerskem in v doljni Avstriji, pa tudi v Nemčiji v več krajih, ne zajela tudi naših dežel. Mi nismo sicer njenih misli, da bi se goveja kuga utegnila vneti iz konj in ljudi, katerih je že na tisoče pobitih v Turško-ruski vojski in ki po gnjilini smrad razširjajo krog in krog, ker skušnje učijo, da goveja kuga se izcimlja iz družih vzrokov v daljnih krajih Turčije in Rusije. Al skušnje učijo, da nobena večja Turško-rusovska vojska ni bila brez goveje kuge zato, ker Ruska in Turška armada morate za živež seboj peljati goveda, katera dohajajo večkrat iz onih krajev, ki so domovina goveji kugi.

* *Koloradovec*, to je tisti krompirju strašno škodljivi žužek, ki se je iz Amerike preselil že tudi k nam v Evropo, je dobil zdaj svojega sovražnika, ki ga pokončuje. To je neki sila majhen črviček, ki ni večji kakor glavica kake bucike, ki ga je prof. Riley najprej v državi Novega-Yorka v Ameriki našel in se „Uropada americana“ imenuje. Ta črv se vsede na koloradovca in ga umori. — Tako svražnik najde sovražnika.

* *Krote* so, kakor so „Novice“ že večkrat poročale, vrtom tako koristna žival, ki jo posebno Angleži visoko cenijo, da je v Parizu vsak teden za botaniškim vrtom (Jardin des Plantes) sejm za krote, ki jih kupčevalci v velikih sodih na trg med vlažen mah položene pripeljejo. 100 velikih krot se navadno plačuje po 75 do 80 frankov, to je po naše 30 do 32 gold. Največ jih prodajo na Angležko, ker so ondašnji vrtnari do dobrega prepričani, da nimajo boljšega pripomočnika kot krote, ki zalezuje vsake vrste škodljivi mrčes.

Znanstvene stvari.

Iz 41. odborove seje „Matice Slovenske“

v Ljubljani 19. decembra 1877.

Zbralo se je 14 odbornikov (izmed vnanjih gosp. Luka Svetec), katere predsednik g. dr. Jan. Bleiweis pozdravi, in začne sejo s tem, da se zapisnik zadnje odborove seje potrdi.

Potem poroča odbornik in tajnik Matičin A. Praprotnik o raznih Matičinih zadevah tako-le:

1. Družnikov je „Matici“ od 40. odborove seje do danes prirastlo 42, izstopili pa so 4.

2. Odsek za izdavanje knjig je imel 7. novembra t. l. sejo, v kateri se je določilo: a) vabilo na naročbo znanstvenega „časopisa Matice Slovenske“ naj se še enkrat razpiše; oglasilo se je do sedaj le 113 naročnikov, člankov mu namenjenih celó ubogo malo. b) Gospá Lujiza Pesjakova naj se povabi, da svoje spise Matici predloži, da jih odsek za izdavanje knjig po pravih pregleda in o natisu razsodi. c) Poslani zbrani spisi Val. Orožna vrnejo se g. Lendovšek.

3. Gosp. prof. Hubad v Ptui naznanja mnogo zanimivih spisov o bajeslovji Slovanskem za prihodnji „letopis“. — Naznanilo to se izroči vredništvu „letopisa Matičnega“.

4. Gosp. prof. Glowacki v Ptui stavi na odbor vprašanje: ali ne bi Matica hotela založiti knjigo: „Flora slovenskih dežel“ v slovenskem jeziku. Tvarino za knjigo ima nabrano že od leta 1867., zato bi rokopis bil v enem letu ali še prej gotov. — Važna ta ponudba gosp. profesorja, ki je strokovnjak v botaniki, se izroči v prevdarek in poročanje odseku za izdavanje knjig.

5. Gosp. Božidar Raič nasvetuje a) marsikaj o „časopisu Matičnem“ osobito gledé na vredništvo njegovo, in b) vpraša, kaj je s slovensko-nemškim slovarjem, katerega vredovanje je prof. Pajk popustil. Najbolje bi — pravi — sedaj kazalo, da „Matica“ kot neka namestovalka znanstvene akademije vzame to nalogo v svoje roke in nasvete o tem predlaga občnemu zboru. Lužičanje, katerih je le 150.000, imajo izvršten slovar, a mi poleg toliko nakopičene tvarine ne doživimo ga najbrže! — Odbor je z gosp. Raičem vred obžaloval strašansko zavleko nesrečnega slovarja, al ker nabrano gradivo ni lastnina Matičina, izreka g. predsednik le željo, da bi se tolikrat ponavljani klici po slovarji slišali na dotičnem mestu.

6. Litograf gosp. Köke je z Dunaja poslal nove zemljevide, in sicer: Švico, Spanijo in Portugallijo, Nizozemsko in Belgijo. Pripoznavalo se je enoglasno, da sta si vrednik zemljevida g. Cigale in tudi g. Köke zeló prizadjala, da je „Matica“ dobila krasne zemljevide, s katerimi bodo udje Matični gotovo zadovoljni. Odbor sklene, v posebnem pismu iskreno zahvalo izreči gosp. Cigaletu za veliki 9letni njegov trud in veliko vredno delo.

7. Matičine knjige za 1877. leto so natisnjene, le imenik udov se še tiska in stavi v zadnji pôli, in potem bodejo se zemljevidi in knjigi („Dr. Etb. Costa“ in „Letopis za leto 1877“) nemudoma razpošiljali. — Slavnemu Iv. Koseskemu se soglasno izreka iskrena zakvala, da je 1. del „Nebeške komedije“ (Paklo) in še drugih svojih poezij blagodušno daroval Matici, ter sklene, da se mu to v posebnem pismu naznani.

8. Po Matičinih pravilih (§. 12) izstopi iz odbora vsako leto deset po volitvi najstarejših odbornikov, ki pa se smejo zopet voliti. Ti so: gospodje Jeran Luka, Kozler Peter, Krisper Valentin, Močnik Matej, Vilhar Ivan, dr. Zupanec Jernej, Erjavec France, Majcigar Jan., Parapat Jan. in Žolgar Mih. Izstopili so gospodje Pleteršnik Maks, Wiesthaler Fr., Žakelj Mir., Herman in Gorup Jos. Umrl je prof. Iv. Tušek. Tedaj bode se na novo volilo 16 odbornikov.

Po vsem tem je odbor še sklenil:

1. Konečna določba o izdavanji Matičnega „časnika“ prepušča se občnemu zboru, ki se bode sklical h koncu meseca januarija 1878., dan odločiti se prepušča gosp. predsedniku.

2. K atlantu napravi naj se naslov in kazalo v primernem zavitku.

3. Šoli v Frami na Štajerskem in čitalnici v Mozirji, kakor tudi nekemu udu daruje se nekaj knjig,

ki jih „Matica“ ima po več iztisov v zalogi in jih lahko utrpi.

4. Natiskovanje Matičinih knjig bode se oddalo tisti tiskarni, ki jih bode najceneje prevzela.

5. Ker gospoda Legan in Kogej naznanjata, da ne moreta dalje opravljati poverjeništv, se za Pivko za poverjenika izvoli gosp. A. Drobnič, za Idrijo pa župan g. Treven. Ob enem se v Varaždinu za poverjenika izvoli gosp. prof. Staré.

6. Konečno so se določile nagrade mnogim gosp. pisateljem.

Zgodovinske stvari.

Turki pred Dunajem leta 1529.

Priredil M. Molek. *)

Vsaka božja stvar ima svojo zgodovino, vsaka reč svojo srečo ali nesrečo. Osoda zadeva posameznega človeka in cele narode; posamezna poslopja in cela mesta. Nesreča bere se človeku na obrazu, poteze na njem to očitno pričajo. Narodova žalostna osoda bere se vsemu narodu ne le na obrazu, temveč v vsem narodnem življenji. Tužnega srca popeva žalostne pesmi preteklih časov. Poslopja podrt, mesta razrušena, — dasiravno mrzla burja brije že leta in leta po razvalinah njihovih in vremen nezgoda izpira in razjeda zidovje — še pričajo, da moč sovražnikova kriva je njihovega padca. Pa ravno to človeka sili, da se zamisli v nekdanje čase ter premišluje, kdo je to storil, kedaj in zakaj se je to godilo? Ni ga pa menda mesta na božji zemlji, ki bi ga bile zadevale večje nesreče, kakor je Dunaj.

Dunaj je znamenito mesto že zarad starodavnosti, znamenitnejše še zarad osode, ki ga je zadevala. — Nastal je okoli 13. leta pred Kristusom iz rimskih taborov; štirikrat je razsajala huda kuga po mestu; dvakrat obiskali so ga Francozi; še večkrat pa Turek, a vselej le iz sovražnega namena. Že samo to ti priča, dragi bralec, kolikim nezgodam in spremembam je bilo izpostavljeno to mesto! — Muditi se hočemo le pri dveh viharjih, ki ju je imel Dunaj prestati vsled Turških napadov; in ravno v teh časih se je lepo pokazala hrabrost in navdušenost Dunajčanov in družih kristjanov, da-si so se vojskovali z veliko številnejšim sovražnikom.

Prvi napad na Dunaj.

Sulejman je redil v svojem srcu sovražno misel, Dunaj napasti, kakor hitro bo to mogoče. Premagal je bil že prej, predno je nastopil vladarstvo svojega očeta

*) Narod slovenski od nekdanj jako zanimiva zgodovina Turških vojsk. Pač je žalosten spomin na strašne pretekle čase, ko je divji Turek plenil, ropal, požigal in moril po krščanskih deželah. Koliko je vsled tega trpelo naše cesarstvo, koliko naši slovenski kraji! Že marsikateremu še kot otroku so kazali stariši ali drugi podrtine, kjer je Turek razsajal, kraje, kjer so se ž njim bili naši spredniki za vero, dom in cesarja. Naj ti zato, mili moj narod slovenski, podam natančnejši popis, kako so Turki Dunaj, glavno mesto cesarstva, dvakrat oblegali. Popis je gola zgodovinska resnica; posnet je po najboljši zgodovinski knjižici „Die Türken vor Wien“ von Friedrich Steinbach, 1855. Wien. Pojdi tedaj povestica v hišo Slovencev in uči jih ljubiti sv. vero in domovino še bolj kakor do zdaj; uči jih spoznavati, da v slogi je moč, v neslogi nemoč. In še nekaj se, dragi čitatelj, lahko učiš iz tega popisa, in sicer to, kakošni prijatelji naroda slovenskega so tisti, ki držijo s Turkom.

Pitalelj.